

יד
מהרי"ע

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
מקץ
טבת ה'תש"פ ב'של"א
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

המשך התשובה לשאלה הא' מהשיעור הקודם, בבירור הכרעת ההלכה כדעת בית הלל משום ש'נוחים ועלובים היו', ביאור המושג 'נוחים ועלובים'.

בזכות ענוותנותו של מרן הבית יוסף נתקבל ספרו שלחן ערוך כהלכה פסוקה.

השלמת התשובה בעניין הדלקת נר חנוכה כדעת בית שמאי, חידה היכי תמצי שאדם ידליק כל יום שמונה נרות בחנוכה.

תשובה לשאלה הב' מהשיעור שעבר לגבי אדם שהחזיק בידו נר דלוק להדליק בו את נרות חנוכה, ובאמצע שאומר 'לשם יחוד' או הברכות, נדלק בטעות הנר חנוכה מהנר הדלוק בידו, מה יעשה כעת?

תשובה לשאלה הד' מהשיעור שעבר לגבי דעת מהרש"ל שבנוסח 'הנרות הללו' ישנן ל"ו תיבות, כיצד הדבר מסתדר בנוסח שלנו אשר יש בו מ"ו תיבות.

סיום בירור עניין מקום קבורתו של מהר"ש וגילוי דעת מהרה"ג חיים פינטו שליט"א כי מהר"ש שבזי זיע"א אינו קבור בקרית מלאכי.

דברי מרן שליט"א בשבח הספר שבט כהונה מאת הרה"ג איתמר כהן שליט"א שיצ"ל השבוע, ובירור כי התשובות המופיעות בספר 'תשובות רבי יהודה הנגיד' על ספר המצוות אינן תשובות שלו אלא של חכם תימני.

תוספת בבירור שיטת הרמב"ם, האם המשיח יהיה מזרע שלמה בן דוד או מזרע אחיו נתן.



כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642

שלוחה 6

מספר השיעור בדיסקים ובקו "קול יהודי תימן" – 524

קול הלשון – 03-6171031



ניתן להקדיש כל שיעור להצלחה ולרפואה, או לעילוי נשמת.
השם יוזכר בל"נ בתחילת השיעור מפי מרן הגאון שליט"א,
וכן באמירת "מי שבירך" בסוף השיעור.
פרטים בטלפון: 050-4140741. נא לתאם זאת לפני השיעור

בשם רחמן. השיעור מוקדש להצלחת ידידנו היקר הרב ניר טיירי הי"ו, מנכ"ל פעולת צדיק, אשר פועל גדולות ונצורות בכל העניינים ובכל השטחים, וגם הערב באירגון מסיבת החנוכה, וכהנה וכהנה, כן ירבה וכן יפרוץ. ירבו כמותו בישראל, אכי"ר.

המשך והשלמת התשובה לשאלה הא' מהשיעור הקודם, בבירור הכרעת ההלכה כדעת בית הלל משום ש'נוחים ועלובים היו', ביאור המושג 'נוחים ועלובים', בזכות ענותנותו של מרן הבית יוסף נתקבל ספרו שלחן ערוך כהלכה פסוקה, והשלמה בעניין הדלקת נר חנוכה כדעת בית שמאי.

בגמרא מסכת עירובין [דף י"ג ע"ב] כתוב כך, א"ר אבא אמר שמואל, שלש שנים נחלקו ב"ש וב"ה. הללו אומרים הלכה כמותנו, והללו אומרים הלכה כמותנו. יצאה בת קול ואמרה, אלו ואלו דברי אלהים חיים הן, והלכה כב"ה.

וכי מאחר שאלו ואלו דברי אלהים חיים, מפני מה זכו ב"ה לקבוע הלכה כמותן? מפני שנוחין ועלובין היו, ושונין דבריהן ודברי ב"ש. ולא עוד אלא שמקדימין דברי ב"ש לדבריהן, כאותה ששנינו מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית וכו'.

ללמדך, שכל המשפיל עצמו, הקב"ה מגביהו. וכל המגביה עצמו, הקב"ה משפילו. כל המחזיר על הגדולה, גדולה בורחת ממנו. וכל הבורח מן הגדולה, גדולה מחזרת אחריו וכו'.

דיברנו בשיעור הקודם, בעניין מחלוקת ב"ש וב"ה לגבי נרות חנוכה, האם מוסיף והולך או פוחת והולך, ושההלכה בבית הלל, והאם שייך לעשות כב"ש, כיון שזה לא מעיקר הדין, אלא המדובר רק על הידור, ואולי על כך לא נאמרה ההלכה. הבאנו מה שכתבו בזה הריטב"א והביאור הלכה.

כמרכן דיברנו על עוד כמה שאלות בענייני חנוכה, ענינו על שתיים מתוך ארבעת השאלות,

כיון שלא הספיק לנו הזמן, ובעז"ה בהמשך נשלים את שתי השאלות הנותרות.

אבל גם בנושא הזה של ב"ש וב"ה, צריך להבין את כל הנושא מסביב, ומה הלשון האומרת, 'מפני שנוחים ועלובים היו'?

בספר בן יהודע להגרי"ח זצ"ל, הסביר מהי הכפילות. והוא מתחיל וכותב 'מפני שנוחין הן ועלובין הן', זאת הגירסא של העין יעקב, ומובן מזה כי את שיעוריו לציבור הוא לא היה מלמד מתוך הגמרא אלא מהעין יעקב. ישנם קצת שינויים ביניהם, אלו שני דברים, אבל זה לא כ"כ משנה. אולם בנ"ד, 'נוחין הן ועלובין הן', עניין הכפילות יותר בולט. מה הדבר בא להגיד?

מתרץ הגרי"ח, שזה בא לומר, שהענוה שלהם היתה גם פנימית. דהיינו, ישנם אנשים המתנהגים באופן חיצוני בענוה, אבל בפנים נשאר ליבם רותח, קשה להם אבל לא רואים בחוץ את זה.

וזה לשונו, 'מפני שנוחין הן ועלובין הן, נ"ל בס"ד נקיט תרי מילי, כי יש נראה נוח בפיו לעיני הרואין, אך לבו בוער כאש להבה, ומצטמק ורע לו על הדבר. אך בית הלל, נוחין מבחוץ בפה, ועלובין בלב. שיש להם ענוה שלימה, מבית ומחוץ. הפירוש הזה הפלא ופלא.

בתלמוד בבלי 'מתיבתא', שהם לא מעתיקים ממש את לשון המפרשים כהויותם, אלא מביאים אותם, וישנם קצת שינויים. הם כותבים [באות כ"ו] בנ"ד כך, יש בני אדם שנוחים לבריות כלפי חוץ, אבל לבם פנימה בוער כאש להבה, ורע להם אם יחלוק אדם עליהם. כאשר הוא אומר כך, והשני אומר ההיפך ממנו, הם כועסים בלב פנימה. אך בית הלל היו גם נוחים מבחוץ וגם עלובים בליבם, והיו שלמים במדת הענוה מבפנים ומבחוץ [בן יהודע].

וכיון שהלל היה חופף את הראש, כנראה מפאת הקור הוא היה צריך לעטוף את ראשו, ויצא לקראתו.

אמר לו, בני, מה אתה מבקש? א"ל, שאלה יש לי לשאול. א"ל, שאל בני, שאל. מפני מה ראשיהן של בבליים סגלגלות? א"ל, בני, שאלה גדולה שאלת, מפני שאין להם חיות פקחות. הלך והמתין שעה אחת. 'שעה' זה לאו דוקא, כידוע. חזר ואמר, מי כאן הלל מי כאן הלל? נתעטף ויצא לקראתו. שוב הוא יוצא לקראתו, כנראה הלל עדיין לא סיים לחפוף את ראשו, או שהרגיש קרירות. אמר לו, בני, מה אתה מבקש? א"ל, שאלה יש לי לשאול. א"ל, שאל בני, שאל. כל-כך הוא מכבד אותו, אומר לו, בני, תשאל ועוד תשאל. כביכול יש לו את כל הזמן שבעולם. ומה ההוא שואל אותו? מפני מה עיניהן של תרמודיין תרוטות? אמר לו, בני, שאלה גדולה שאלת, מפני שדרין בין החולות. הלך והמתין שעה אחת. חזר ואמר, מי כאן הלל, מי כאן הלל? נתעטף ויצא לקראתו. א"ל, בני, מה אתה מבקש? א"ל, שאלה יש לי לשאול. א"ל, שאל בני, שאל. הלל לא מזלזל בשאלות שלו, אדרבה הוא מכבד אותן.

כעת שאלה 'חשובה' שלישית, מפני מה רגליהם של אפריקיים רחבות? א"ל, בני, שאלה גדולה שאלת, מפני שדרין בין בצעי המים.

לאחר שהוא רואה שכבר שלוש פעמים הוא עונה לו, וכי יש לו סבלנות גדולה, אז הוא אומר להלל, שאלות הרבה יש לי לשאול, ומתירא אני שמא תבעוס. נתעטף וישב לפניו, תראו איזו סבלנות, א"ל, כל שאלות שיש לך לשאול, שאל. א"ל, אתה הוא הלל, שקורין אותך נשיא ישראל? כביכול עדיין הוא לא יודע. שואל אותו, זה אתה הלל? א"ל, הן. א"ל, אם אתה הוא, לא ירבו כמותך בישראל. כעת הוא כבר ממש פוגע ומזלזל בהלל.

ואני עפר לרגלי הגרי"ח, למרות שהפירוש שלו נפלא, אבל קשה לענ"ד לקבל זאת ע"ד הפשט, להסביר כי 'נוחים ועלובים' הכוונה חיצוני ופנימי.

ולמה 'עלוב' זה פנימי, ו'נוח' זה חיצוני? אמנם אפשר אולי להבין זאת, השאלה האם הדבר מוכרח. ואולי גם הדבר פשיטא, שכאשר אומרים על ב"ה שהם ענוים, בודאי שאין זה רק חיצוני, אלא גם פנימי. אני לא מקשה, אלא רק מעיר.

לכאורה, יותר פשוט לומר, שהעניין של נוחים ועלובים, הוא כמו המעשה שהיה עם הלל הזקן, שזהו 'בנין אב' לכל מעשי בית הלל, תלמידיו בדורות שאחריו, כפי שהגמרא מביאה בגמ' במסכת שבת (נדף ל"א ע"א), משם מבינים היכן הוא היה גם 'נוח' וגם 'עלוב'. אלו שני דברים שונים.

לא חיצוני ופנימי, אלא ש'נוח' היינו, העניין של הנוחות זהו יחסו אל האנשים, וה'עלוב' היינו שהוא לא נפגע ולא נעלב מבני האדם. זאת פשטות המלים. ולעניינינו, בזכות המדה הזאת, אשר באה לביטוי בשתי הדרכים הללו, הם זכו שההלכה תיקבע כמותם.

כידוע המעשה שהגמ' מביאה שם (נדף ל' ע"ב), לעולם יהא אדם ענוותן כהלל, ואל יהא קפדן כשמאי. מעשה בשני בני אדם שהמרו זה את זה, אמרו, כל מי שילך ויקניט את הלל, יטול ד' מאות זוז. אמר אחד מהם, אני אקניטנו. אותו היום ע"ש היה, והלל חפף את ראשו. הלך ועבר על פתח ביתו, אמר, מי כאן הלל, מי כאן הלל? נתעטף ויצא לקראתו.

בערב שבת, הוא תיכנן לבוא להלל בזמן הכי לחוץ, שהאנשים הכי ממהרים, והלל חופף את ראשו לכבוד שבת-קודש. והוא עובר ושואל, מי כאן הלל, מי כאן הלל. כביכול 'מי זה?' הרי הלל היה נשיא ישראל, כך אתה מזלזל בו?

א"ל, בני, מפני מה? א"ל, מפני שאיבדתי על ידך ד' מאות זוז. א"ל, הוי זהיר ברוחך. כדי הוא הלל, שתאבד על ידו ד' מאות זוז וד' מאות זוז, והלל לא יקפיד.

אסבן, רואים כאן גם את ה'נוחים', איך שהלל מקדיש לו את כל זמנו לשאלות שלכאורה אין מהן הרבה תועלת, אם כי זה לא דברים בטלים, ישנם מפרשים המסבירים כך, שהרי כתוב ושבח דף ל: לפני העניין שלפנינו בגמ' כי לגבי דברי הבאי 'אל תען כסיל כאולתו', אולם יש נפק"מ מהשאלות האלה, ישנם הסברים במפרשים לגבי השאלות הללו. אבל בסוף, היה גם עלבון. ממילא, הוא גם 'נוח', וגם 'עלוב'.

כתוב לגבי הקב"ה, שהוא נקרא 'מלך עלוב'. מה פירוש הדבר, שהקב"ה נקרא מלך עלוב? אומר הרמ"ק בספרו תומר דבורה [פרק ראשון], והרי תמצא, שמעולם לא חטא אדם נגדו, שלא יהיה הוא באותו הרגע ממש שופע (עליו) שפע קיומו ותנועת אבריו. ועם היות שהאדם חוטא בכח ההוא, לא מנעו ממנו כלל, אלא סובל הקב"ה עלבון כזה, להיות משפיע בו כח תנועת אבריו, והוא (והאדם) מוציא אותו כח באותו רגע בחטא ועון ומכעיס, והקב"ה סובל. ולא תאמר, שאינו יכול למנוע ממנו הטוב ההוא ח"ו, שהרי בכחו ברגע כמימריה ליבש ידיו ורגליו, כעין שעשה לירבעם [מלכים א' י"ג ד'].

הרי הרשע שעושה עבירה, מהיכן בכלל יש לו כוח להזיז את ידו? מי נותן לו את הכוח הזה להזיז את היד?

ועם כל זה, שהכח בידו להחזיר הכח הנשפע ההוא, והיה לו לומר, כיון שאתה חוטא נגדי, תחטא בשלך ולא בשלי, לא מפני זה מנע טוב מן האדם ולא סבל עלבון, והשפיע הכח והטיב לאדם טובו. הרי זה עלבון וסבלנות מה שלא יסופר. ועל זה קוראים מלאכי השרת להקב"ה מלך עלוב [פרקי היכלות פכ"ה].

גם הראשית חכמה [שער היראה פרק י'] מסביר, למה נקרא הקב"ה בספר היכלות 'מלך עלוב'? הרי ישנם להקב"ה הרבה תוארים, כגון מלך אדיר, מלך ברוך וכו', ובאות עא"ן 'מלך עלוב'.

הוא כותב כך, היה אומר מו"ר הרמ"ק ע"ה, כי על זה קראו בספרי היכלות לשי"ת מלך עלוב, כי אין לך עלבון גדול מזה. שבחיים שהוא יתברך שופע באדם באיברים שהכין לו לעובדו, יחטא לו. וימשול בזה לאדון שנתן לעבדו מעות לקנות לחם שיתפרנס בו העבד, וקנה מהמעות מקל להכות לאדונו, היש לך עבד רע גדול מזה? כמובן זהו רק משל, לשבר את האוזן, זה לא בדיוק. אם האדם עושה עבירה, זה לא שהקב"ה ח"ו קיבל מכך מכה, רק אולי זה פוגם בעולמות העליונים. אבל הביון, הוא בודאי גדול. ועכ"ז השי"ת הוא עלוב, ועובר על פשע ומאריך אפו.

בעל מכתב מאליהו [חלק ג' עמ' 69] כותב כך, כתב הרמ"ק בריש ספר תומר דבורה, שהחוטא עושה את העבירה ע"י כח שנותן לו הקב"ה באותו רגע ממש. ואם נתעמק נבחין שכאילו הוא ית' עושה המעשה על פי בחירת האדם, וכאילו צמצם יכלתו למען בחירת האדם, והאדם כביכול מכריח את הקב"ה להוציא לפועל את רצונו. נמצא שהוא ית' סובל עלבון גדול כביכול, על ידי חטא האדם. זהו עלבון עצום.

בספר באר מים חיים [בפרשת תצוה] כותב, כי ישנו הבדל בין בריאת הקב"ה לבין בריאה של בני אדם. כאשר נגר עושה שלחן, לאחר שהוא עשה אותו, כבר לא צריכים את הנגר, הוא יכול ללכת, אפילו שימות, השלחן לא חי בזכות הנגר, הוא קיים גם בלעדיו. אבל לגבי העולם, הבריאה של הקב"ה, אם הקב"ה לא נותן לה את הכוח, אז זה בעצם הכל מתאפס. כפי שאנחנו אומרים בתפילה [בברכת יוצר אור], 'המחדש בטובו בכל יום מעשי בראשית'. וכן, 'ברוך עושה בראשית'. הקב"ה יוצר ועושה, לא

שערי יצחק – השיעור השבועי

מישהו אחר? נניח שני גדולים, החולקים ביניהם בהלכה, זה אומר מותר וזה אומר אסור, ההלכה תהיה כמו זה שעושה חסדים, כיון שהשני אינו מצטיין במדת חסד? וזה לא שהשני לא טוב, אלא שהוא לא מיוחד בזה. לכן תיפסק ההלכה כמו המיוחד במדת חסד? וכי זאת סיבה?

אותו הדבר, אם האחד צדיק יותר, כגון שמניח תפילין כל היום, והשני אינו מניח תפילין כל היום. וכי זאת סיבה שהוא צודק יותר בהלכה?

לכאורה, תלוי מי יותר למדן, מי יותר מבין, מי יודע יותר את התורה. זהו מה שקובע. מה פירוש הדבר, שבגלל שב"ה היו נוחים ועלובים, לכן זכו שתיקבע ההלכה כמותם?

הערה מהקהל: אולי בגלל שהגאונות אינו מסוגל לשמוע צד שני, כי הוא חושב שהוא צודק. הוא לא תופס דעה אחרת.

תשובת מרן שליט"א: נכון. אבל מצד שני, בית שמאי הוּוּ מחדדי טפי. הדבר אינו כ"כ פשוט. אבל אתה צודק בדבריך. יש כמה דרכים להסביר את העניין הזה, ואחת מהן זה כפי שאתה אומר, וזה הכיוון של מהר"ל מפראג כאן [באר הגולה, תחילת הבאר החמישין]. במקומות האחרים, הוא עצמו מביא פירושים אחרים. הדבר סימן, שהוא הבין כי הפשט הזה הוא אינו מספיק.

וזה לשונו, אמרו חז"ל ביותר שלימות בפרק קמא דעירובין י"ג, מפני מה זכו בית הלל לקבוע הלכה כמותן, מפני שנחזין הן ועלובין הן, ושניין דבריהם ודברי בית שמאי, ולא עוד אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהם, עד כאן. ומעתה יש לשאול, מה עניין זה שתהיה הלכה כמותן, דבשביל שהיו משפילין עצמן אין ראוי שתהיה הלכה כמותן. כי ההלכה תולה בזה שהתורה שלהם לפי ההלכה, ולא מפני שהיו מקטינין עצמם.

שעשה בעבר, אלא עושה, לשון הווה. כפי שהרמב"ם כותב [בהתחלת הל' יסודי התורה] שכל המצויים לא נמצאו אלא מאמתת הימצאו. כל הנמצאים צריכים לו, והוא ברוך הוא אינו צריך להם. בלי הקב"ה, אין להם את הכוח לחיות. וההבדל הוא, כי הקב"ה יצר את הכל יש מאין, אבל הנגר יצר יש מיש, הוא לקח חמרים מכאן והעביר אותם לשם. לכן בעצם, הם לא צריכים אותו, לצורך הקיום שלהם.

ובהמשך זה לשונו כתב שם, על כן נקרא הקב"ה מלך עלוב, כי היצויר זה בבשר ודם, שאם יעמוד חברו עליו למרוד בו ולהכעיסו, והוא באותו רגע ישפיע לו טובה וברכה? הכי הרבה, גם אם הוא לא יפגע בו, אבל לכל הפחות הוא לא יתן לו את הכוח להשתמש בזה נגדו.

והן אלהינו יתברך, באדם אשר על הארץ, שאף שאדם הולך לעשות עבירה ועושה העבירה ומורד בו, והוא יתברך משגיח עליו ברגע ההוא להחיותו ולקיימו. ואילו היה מסיר השגחתו ממנו, ברגע הזו היה לאפס ואין, כאשר קודם הבריאה. היש עלוב גדול מזה, כמ"ש בספרי חכמי האמת.

לכן הקב"ה נקרא מלך עלוב. מי יוכל להבין זאת?

מצאתי ראייה לפירושנו, כי כך הבין מהר"ל מפראג בספרו באר הגולה, שזאת היא המשמעות של נוחים ועלובים.

הוא מקדים שאלה, כיצד אפשר להבין, שההלכה כבית הלל כיון שהיו נוחים ועלובים? וכי זאת סיבה, לפסיקת הלכה כמותם?

זאת שאלה, שעמדו עליה מפרשים רבים. וכי בגלל שהאדם עניו, או מדות אחרות טובות שיש לו, כגון אדם שעושה חסד, וכי בגלל כך יפסקו כמותו, אם יש לו מחלוקת בהלכה עם

רק שאלו דברים כולם הוא סיבה עצמית שיאמר דברים אמיתיים לפי ההלכה. כי מאחר שהן נוחין, נמשך דבריהן אחר האמת. הנה הוא מגדיר זאת כפי שאמרנו, גם 'נוחים' וגם 'עלובים'.

כי כאשר יכעוס, הרי מכח הכעס, נראה שרוצה להחזיק דבריו בכת, וביד חזקה ורוצה לנצח, והוא סר מדרך האמת. וגם מפני שהן עלובין, הוא סיבה שאמרו דברים לפי ההלכה, שאם לא כן, מכח שרוצה להתגדל על בעל מחלוקתו. הוא אינו מסוגל להשפיל את עצמו מול השני. וכי השני צודק ואני לא? הוא רוצה להראות, שהוא יותר ממנו. הוא סותר דברי בעל ריבון, אף על גב שאין האמת אתו. הוא לא יסכים, תמיד הוא 'יוכיח' שהוא צודק.

וכן ממה שהיו שונים דברי בית שמאי, והיו מקדימים דברי בית שמאי לדבריהם, נראה שלא היו שונאים לדברי בעל ריבם, מבקשים לדחות דברי זולתם אף כי האמת אתם. ישנם כאלה, שיודעים שהשני צודק, ובכל זאת הם מתווכחים נגדו ודוחים אותו.

שכיון שהיו שונים דבריהם ודברי בית שמאי, והיו מקדימים דברי בית שמאי, נראה שלא היו מכוונים לדחות דברי זולתם, ולא היה מחלוקת שלהם מכת המנצחים. כי מי שהוא מכת המנצחים, אין דבריו נמשכים אחר האמת, כי תמיד מבקש לנצח, ולא היו כל אלו הדברים בבית הלל. לכך ראוי להיות הלכה כמותן, אף על גב שדברי בית שמאי טובים וישרים. זה לא שבית שמאי היו קטלי קני באגמא. הרי אמרנו אדרבה, שב"ש מחדדי טפי, ואלו ואלו דברי אלהים חיים, דבריהם אינם טעות, אבל דברי ב"ה הם יותר.

הדבר נכון, וההסבר בכך הוא, כי כאשר האדם שומע את הצד השני, הוא בוחן את דבריו, אולי השני צודק? זאת אומרת, הוא מוכן לשמוע צד שני, ולחזור בו. מי שאינו שומע את השני,

חושב שהשני בכלל לאו בר הכי לחלוק עליו, א"כ הוא אפי' לא מתחיל לחשוב שישנו צד להגיד הפוך, הוא בטוח כי הצדק עם דבריו. כך כותב מהר"ל מפראג.

אבל גם על דבר זה, חושבני שצריך להעיר, כיון שהדבר לפענ"ד לא כ"כ מסתדר עם לשון הגמרא, 'מפני מה זכו ב"ה לקבוע הלכה כמותם'. לפי דבריו, זה לא שהדבר זכות, אין כאן זכות. זהו דבר – אינני רוצה לומר את המלה – טבעי, זהו מה שצריך להיות, שכאשר אדם חכם כזה שומע את כל הצדדים ולבסוף מחליט, שומע מה אומר זה שחולק עליו, אפי' שכבר פסק בדבר מסויים, כאשר הוא שומע שישנו משהו שאומר אחרת הוא מעוניין לשמוע את טענתו, והוא חושב על כך, ולאחר יום או יומיים הוא מחליט, ונשאר בסוף בדעתו, לפעמים כתוב שהודו ב"ה לדברי ב"ש. כגון במסכת כלים פ"ט משנה ב'. [אבל מזה אין הכרח, כי מצינו אף לאידך גיסא, דהיינו שחזרו ב"ש להורות כדברי ב"ה, בפ"ה דתרומות מ"ז]. א"כ, זה נקרא 'זכו'? זה לא שהם זכו, זאת אינה 'זכות', אלא זהו מה שצריך להיות.

והגמ' אומרת בהמשך, 'כל המגביה את עצמו, הקב"ה משפילו'. משמע שישנה כאן איזו סגולה, לא ממש סגולה אלא כעין סגולה, כמין זכות, שאם האדם עניו, יכוין לאמיתה של תורה.

אלא צריכים לומר, שבעצם ישנה כאן נקודה אחרת. כתוב בפסוק [ישעיהו נ"ה, א'] הוי פל צמא לכו למים, המים הולכים ממקום גבוה למקום נמוך, כמ"ש במסכת תענית. הקב"ה משפיע שפע למי שהוא עניו, וממילא הוא מקבל שפע תורה יותר ממי שאינו מתנהג בדרכי הענוה. וכיון שהתורה נמשלה למים, לכן העניו זוכה יותר לכוון לאמיתה של תורה. א"כ, זאת היא הזכות. כעת הדבר מובן. זה אינו דבר טבעי, אלא רוחני שמיימי.

ובאיזה סגנון הבית יוסף כותב בפירושו כסף משנה. תמיד הוא כותב בלשון ענוה, בלשון רכה. הוא מיישב את השגות הראב"ד, מבלי לכתוב איזה מלים חריפות כנגדו. א"כ בעצם התקיים בו אותו העניין דלעיל. [עיין בשם הגדולים להחיד"א מערכת ספרים ע' בית יוסף, וקול סיני דף 393 אות י'].

שם ב"בין שמועה' [על הליכות עולם] למהר"ר שלמה אלגאזי, כתוב כך, וא"ת, סוף סוף למה אינו שואל למה זכו שיכונו אל האמת בכולהו אינך תנאי ואמוראי דהלכה כמותם לגבי חברים, כגון ר"מ ור"י, וכיוצא בהם יש לשאול. הרי ישנם הרבה תנאים החולקים ביניהם, כגון רבי מאיר ורבי יהודה, הלכה כרבי יהודה. רבי מאיר ורבי יוסי, הלכה כרבי יוסי [עירובין דף מ"ז ע"ב] וכו'. ישנם כללים, כמו מי פוסקים. מדוע שם לא שאלו חז"ל, מפני מה זכה שיקבעו הלכה כמוהו? אין שאלה כזאת בגמרא, אלא רק על ב"ה וב"ש.

התשובה לכך היא, יש לומר, דדוקא גבי ב"ה שואל, משום דאמרינן ביבמות [דף י"ד ע"א] דב"ש מחדדי טפי, לכך שואל למה זכו ב"ה שיכונו אל האמת, אחר שכפי הטבע ב"ש היה להם לכוין יותר, דמחדדי טפי. כיון שבנ"ד בית שמאי מחדדי טפי, א"כ ישנו צד גדול לפסוק כמו בית שמאי. לכן צריכים להבין, מדוע פסקו את ההלכה כב"ה.

לאחר מכן הוא מביא את דברי הבית יוסף שהבאנו לעיל, שב"ה זכו לכוון אל האמת בגלל מדרת הענוה, והוא שואל על כך, ואכתי איכא לעיוני לפירוש רבינו ז"ל המשך הברייתא, דה"ג בברייתא, יצתה בת קול ואמרה, 'אלו ואלו דברי אלהים חיים, והלכה כבית הלל', וכי מאחר דאלו ואלו דברי אלהים חיים מפני מה זכו ב"ה לקבוע הלכה כמותם? ולפירוש רבינו, מאי שיאטיה ד'אלו ואלו דברי אלהים חיים', עם קושית מפני מה זכו? מה הקשר ביניהם? תשאל בסתם, למה זכו ב"ה

בספר הליכות עולם, דרכי הגמרא [שער חמישי] למהר"ר ישועה הלוי מתלמסאן, כתוב כך, בית שמאי ובית הלל, הלכה כבית הלל. ואמרו בפ"ק דעירובין, מפני מה זכו בית הלל לקבוע הלכה כמותם, מפני שהן נוחין ועלובים. ורב עמרם גאון, פסק בששה דברים, דהלכה כבית שמאי. הוא מביא אח"כ את רשימת הדברים, בברכות פרק אלו דברים, בית שמאי אומרים, מכבדים את הבית ואחר כך נוטלין לידים וכו', מפרט את כל ששת הדברים, עד האחרון, סוכה שאינה מחזקת ראשו רובו ושלחנו, בית שמאי פוסלים ובית הלל מכשירים. באלו הששה דברים, פסקו הלכה כבית שמאי.

הבית יוסף בכללי הגמרא [אות ו'] שואל כבר ג"כ את השאלה ששאלנו, תמיה לי, אם לא היה הדין כדבריהם, וכי מפני רוב המדות הטובות שבהם קבעו הלכה כמותם? אם בית הלל אינם צודקים, מה עוזרות המדות הטובות?

והוא עונה, ואפשר דהכי קאמר, מפני מה זכו שיכונו תמיד האמת כו', עד שמפני היותם אמת קבעו הלכה כמותם. דהיינו, אין פירושו שקבעו הלכה כמותם בגלל שהם ענוים, אלא שהענוה היא סיבה לכוון אל האמת.

זהו כפי הדרכים שאנחנו אומרים. או שזה בטבע, כמו המהר"ל. או כפי שאמרנו, שהקב"ה מזכה אותם ומשפיע עליהם שפע של תורה, ושלימות ואמיתות, עד שהם מכוונים את ההלכה.

בספרים מביאים, שגם מרן הבית יוסף זכה בשל כך, שיקבעו הלכה כמותו. הוא זכה שיתקבל ספרו שלחן ערוך בכל תפוצות ישראל, בזכות הענוה שלו. ואכן רואים את ענותנותו בספריו, כיצד הוא מגיב כאשר הוא חולק על האחרים.

אפילו על השגות הראב"ד על הרמב"ם, אפשר לראות מפרשים אחרים, באיזה סגנון הם כותבים כאשר הם עונים על השגות הראב"ד,

שנקבעה הלכה כמותם, למה אתה מקדים את עניין 'אלו ואלו דברי אלהים חיים'. הרי השאלה קיימת גם בלי זה, כי יש רוב ויש מחדדי, א"כ כמו מי ההלכה? אבל לא בגלל ההקדמה של 'אלו ואלו דברי אלהים חיים'.

אני הקטן הייתי אומר תשובה על השאלה הזאת, חושבני כי הדבר פשוט מאד, כי אם אתה אומר 'אלו ואלו דברי אלהים חיים', זאת אומרת שדברי בית שמאי ודברי בית הלל הם דברי אלהים חיים, א"כ מה עושים? יש לי שני אפשרויות. או שאגיד, א"כ לא נפסוק את ההלכה, תעשה או כמו בית שמאי או כמו בית הלל, 'דעביד פקד עביד, ודעביד כמר עביד'. או שנאמר, טוב, נעשה חצי חצי. בחצי מן הדברים נפסוק כמו ב"ה, ובחצי מן הדברים נפסוק כמו ב"ש. כי סוף סוף אי אפשר להחליט. לכן צריכים להקדים זאת. כך לענ"ד אפשר לתרץ לכאורה את הבית יוסף.

אבל מהר"ש אלגאזי ב'בין שמועה' שם, הביא תירוץ אחר לקושיא זו. בדרך אחרת מן הב"י, הוא אומר, לכאורה מה הפירוש 'אלו ואלו דברי אלהים חיים'? כיצד הדבר יכול להיות? אחד אומר אסור והשני אומר מותר, האחד אומר טמא והשני אומר מותר, וכי שניהם 'דברי אלהים חיים'?

התשובה היא, כי כתוב שהקב"ה הראה למשרע"ה על כל דבר מ"ט פנים טמא מ"ט פנים טהור. דהיינו, בכל דבר בהלכה, ישנם צדדים – אין הכוונה 'צדדים' רק בסברות – אלא גם בשרשים העליונים, ישנם פנים לכאן ולכאן. בשורש הדבר בעולמות העניינים, יש פנים לזה ופנים לזה, עד שמשרע"ה שאל, ריבונו של עולם, כמו מי נפסוק? ענה לו הקב"ה, רבו המטהרים נטהר, רבו המטמאים נטמא. ישנם כללים, כיצד לפסוק את ההלכה. [עניין זה ידוע גם מחידושי הריטב"א על מס' עירובין שם, בשם חכמי צרפת].

ממילא, זאת היא השאלה, 'מפני מה זכו שתיקבע הלכה כמותם', כיון שאם אתה אומר לי ששני הדברים הם אמת, 'אלו ואלו דברי אלהים חיים', והקב"ה אינו מכריע ולא פוסק, יש צד לכאן ויש צד לכאן, א"כ מדוע אתה מכריע את ההלכה כבית הלל? הרי הקב"ה לא מכריע? לכן שאלו, במה זכו שתיקבע הלכה כמותם.

כך הוא כותב, לכן יראה בעיני לפרש וליישב קושייתו, והיא עם מה שהביא בספר משפטי שמואל שמפרש בשם רבינו חננאל ז"ל, שמ"ש אלו דברי אלהים חיים, הכי פירוש, שהקב"ה אמר למשה בסיני מ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא, ולא הכריע בדבר, אלא נשארה הכרעה כפי מה שיסכימו הרוב, כמ"ש בתורה אחרי רבים להטות.

זהו מה ששואל בעצם, וכי מאחר שאלו ואלו דברי אלהים חיים, ושתי הדעות נאמרו למשה בסיני אלא שאין הקב"ה רוצה להכריע בשום דין, א"כ מפני מה זכו ב"ה לקבוע הלכה כמותם מן השמים ע"י בת קול, אחר שזה סותר מ"ש אלו ואלו דברי אלהים חיים, שהפירוש שאין הקב"ה מכריע בדבר, למה זכו ב"ה לקבוע הלכה כמותם, פירוש מן השמים, כדתני ברישא יצתה בת קול ואמרה הלכה כב"ה.

א"כ הקב"ה בעצם אינו פוסק. לכן צריכים להקדים, כי השאלה רק מאחרי ש'אלו ואלו דברי אלהים חיים', פירושו שהקב"ה לא מכריע. לכן אני בא ושואל, למה זכו בית הלל דוקא? הרי הקב"ה לא מכריע, כיצד אתם מכריעים כב"ה? התשובה היא, כי ישנה סיבה לכך.

ואע"ג דגבי ר"א נמי יצתה בת קול, בפרק הזהב [ב"מ דף נ"ט ע"ב], שאני התם משום כבודו של ר"א, שאמר מן השמים יוכיחו, כמ"ש התוס' יבמות [דף י"ד ע"א תד"ה רבי יהושע. אבל ב"ה שלא אמרו מן השמים יוכיחו, למה זכו?

שכתבת לי לא יכעיס אפילו את הלל הזקן. לא היה לי זמן למצוא זאת, אבל זכור לי וברור לי שהרמב"ם כתב את המלים הללו. לא זכיתי כעת למצוא זאת, מי שימצא שיאמר לי וישר חילו, ושכמ"ה. כי אז יהיה אפשר לנו לדון בכך יותר.

לכאורה נראה לי שכביכול זאת קצת גוזמא, אבל כשאני מסתכל בלשונו של הגינת ורדים, שהוא כן מונח בפני, הוא כותב 'באמת', כלומר הוא בטוח בכך. א"כ אנחנו קצת לא כ"כ מבינים זאת.

מובא שם בגינת ורדים, כי חכם אחד טען לו, דאי אפשר לומר שהטור מפרש דמאי דקאמר רש"י 'בסעודה' כוונתו היא דליהוי בעין סעודה, כגון שישבו לשתות בדרך קבע, דא"כ הטור חולק על התוס' וכו', ולזה כתב, נחזור על המקרא וכו', והאריך בזה, ולבסוף כתב וכבר רמזנו כונתנו זו בדברינו הראשונים וכו', והמתבונן בדברינו חן ימצא. כך הוא טען על הגו"ר.

עונה לו הגו"ר כך, ובאמת שדבריו אלו, הם מכעיסים את הלל הזקן. דהא הרואה יראה בדברינו הראשונים, שרמזתי וכתבתי תירוץ זה וכו'. אני בעצמי כבר כתבתי את התירוץ הזה שלך. היה לך את זה כתוב, מה אתה עכשיו חוזר על הדברים, כאילו אתה מחדש עכשיו חידושים. הכל כתוב בדברי, ועניתי לך שא"א לפרש כך. לא אתה חידשת את זה, ואני כבר לפניך כתבתי את זה, ואתה עושה כאילו זה רעיון שלך. כל האריכות שלך אין בה טעם, אך למותר. העיקר להראות שכיביכול דחית אותי, ומכסה את השמש בכל. כך הוא כותב, בלשון חזקה, שהדבר הזה היה מכעיס אפילו את הלל.

אבל אם השוינו זאת למרן בבית יוסף, חושבני כי כמה שמרן היה עניו, אבל לפעמים הוא כן כתב בלשון חריפה, לעתים רחוקות. זכור לי לשון, שהוא כותב על הטור, 'זלא ידעתי מאין

זהו מה שכתוב בפרק הזהב לגבי ר"א בן הורקנוס, שם יצתה בת קול ואמרה, שם פסקו הלכה כמותו מפני כבודו. אבל לגבי ב"ה וב"ש, לא כתוב דבר כזה, כפי שכתוב על ר"א בן הורקנוס. הוא לו ויתר, אמר 'אמת המים תוכיח, מן השמים יוכיחו וכו', מן השמים היו צריכים להגין על כבודו. לגבי ב"ה וב"ש לא אמרו זאת, לכן צריכים להגיע לביאור שנוחים ועלובים היו.

הוא כותב בסוף על התירוץ הזה, שהוא 'חריף וישר'. כי לפעמים לפוס חורפא זה שבשתא, אבל הוא דוקא מצא חן בעיניו המהלך הזה. אמנם כפי שאמרנו, גם את הב"י אפשר ליישב לפי קוצר דעתנו.

לגבי מה שאנו מדברים על ב"ה, שהיו נוחים ועלובים, יש לדון האם ישנו מצב שב"ה ינהגו הפוך.

הרי אותו אחד, במעשה שהבאנו בתחילת השיעור, הפסיד ארבע מאות זוז, כיון שלא הצליח להקניט את הלל. האם מישוהו בכל זאת הצליח להקניט או להכעיס את הלל? האם אתם זוכרים דבר כזה? הלל התרגז פעם על משהו? אפשר להרגיז את הלל, או שאין מה לנסות להרגיז אותו? שייך להרגיז אותו?

לי לא זכור שכתוב על הלל שהוא כעס על משהו, אם מישוהו יזכר או ימצא שיאמר לי, אבל ראיתי דבר מעניין בשו"ת גינת ורדים ואו"ח כלל א' סימן מ"ז, הוא מתווכח שם עם מישוהו בשקלא וטריא, ובמקום אחד הוא אומר לו, תשמע, דבר זה שכתבת, מכעיס אפילו את הלל הזקן...

מזה אני מבין, שהוא אווז כי ישנם פעמים ששייך שאפילו הלל יכעס. כך כותב בעל גינת ורדים, זהו מהר"ר אברהם הלוי, שהיה לפני כשלש מאות וחמשים שנה בערך. אבל זכור לי כי גם בתשובות של הרמב"ם, באחת מאיגרותיו הרמב"ם כתב, תראה אם הדבר הזה

יצא טעות זה לרבינו'. הוא כותב בלשון כזאת, על הטור. מאיפה יצא לך הטעות הזאת?

שאלה מהקהל: אולי הכוונה היא, שהלל היה מראה כעס רק כלפי חוץ?

תשובת מרן שליט"א: כתוב על הרמב"ם, שהוא כעס על חתן אשר בירך בעצמו את השבע ברכות, אבל הוא רק הראה כעס כלפי חוץ. אבל הגינת ורדים כותב, שזה 'מכעיס' אפילו את הלל, ברצונך לומר שהכוונה היא שהלל רק יראה כעס? טוב, יכול להיות, אולי זה באופן חיצוני. אבל הדבר לא נראה. כי נראה שכואב לו על השני, הרי כבר כתבתי את זה. במלים אחרות, איך אתה לא מודה על האמת, הגזמת.

היה מישוהו שהעזיז לכתוב על מרן הבית יוסף, שהספר שלו בית יוסף, הוא בסה"כ רק מלקט ומאסף. רח"ל. אתם מאמינים שמישהו יכתוב כך? אבל היה מישוהו בזמנו, חכם אחד במצרים, שזלזל בזה.

הבית יוסף [בשו"ת בית יוסף דיני נישואין סי' י"ד] עונה עליו כך, ולעניין מה שנגע בכבודי, חנני ה' מדה שאיני מקפיד לכבודי. אך כבוד התורה איני רשאי, ומה גם לבחורים הנדברים, בחורים צעירים מדברים ומפטפטים עלי, כי זה אומר בכה וזה אומר בכה. יחשו לעצמן, ויזכרו מעשה דיהודה בן נחמיה שאמ"ל רבי עקיבא צהבו פניך שהשבת את הזקן, תמהני אם תאריך ימים, וכן עלתה לו, כדאיתא במנחות פרק רבי ישמעאל. אהה, אוי ואבוי. זאת הגמ' במנחות בפרק רבי ישמעאל, שהוא כביכול הצליח לדחות את דברי רבי טרפון, הוא קצת הרגיש טוב מכך שהוא שאל את רבי טרפון שאלה שהוא לא ידע לענות, או שהוא ענה על השאלה שלו. יהי רצון שלא יענשו על ידי, והם יתנו אל לבם לשוב בתשובה, יקבלו הרבים את תשובתן.

ומעניין מה שנגע בכבוד ספרי לא אחוש, כי אם יגנהו לא יגונה, ואם ישבחוהו לא ישובת, כי האמת עד לעצמו, ונפדים דברי אמת.

מישהו אחר כתב אח"כ, לגבי אותו אחד שקרא לב"י בשם מאסף, כי זה 'זאת תורת הקנאות', הוא מקנא בך, ולכן הוא כתב עליך כך.

א"כ רואים, ששייך גם לגבי ב"ה, וכדומה, שיגיבו לפרקים בחומרא, אם כי זה די מעודן.

מישהו מהציבור העביר בפתק איזו הערה, מזכיר לנו את הגמ' בפסחים דף ס"ו עמוד ב', שהלל בא לידי שכחה, וא"כ לכאורה זה סותר למדת הענוה.

המדובר שם, הוא לגבי בני בתירא, שנתעלמה מהם הלכה, והלל קצת הרגיש התנשאות עליהם. התחיל מקנטרם בדברים וכו', מפני שלא שימשתם שני גדולי הדור.

אמנם אין המדובר בכעס, אבל זאת קצת הערה. טוב מאד שהזכרת לנו זאת.

שאלה מהקהל: כתוב גם שב"ש וב"ה היו הורגים אלו באלו?

תשובת מרן שליט"א: לא ח"ו, לא בית הלל. זה בירושלמי פ"ק דשבת, ובל"נ נרחיב בשיעור הבא.

השלמת התשובה בעניין הדלקת נר חנוכה כדעת בית שמאי, חידה היכי תמצו שאדם ידליק כל יום שמונה נרות בחנוכה.

כפי שאמרנו, לפי הריטב"א והביאור הלכה, שייל לעשות כדעת בית שמאי, דהיינו פוחת והולך. כך לפי דעתם, זה לא להלכה למעשה, אבל בכל אופן, מי שיעשה כך אינו מופרך, כיון שיש לו על מה לסמוך. והסיבה היא, כיון שזה רק הידור.

כך הם כותבים שם בעלון, פתרון חידה א'. כתוב במסכת שבת ודף כ"א ע"ב] ב"ש אומרים יום ראשון מדליק שמונה, מכאן ואילך פוחת והולך. וב"ה אומרים, יום ראשון מדליק אחד, ומכאן ואילך מוסיף והולך. ומספרת הגמרא, אמר רבי יוחנן, שני זקנים היו בצידן, אחד עשה כדברי ב"ש, ואחד עשה כדברי ב"ה. זה נותן טעם לדבריו, כנגד פרי החג (שמתמעטים והולכים), וזה נותן טעם לדבריו, שמעלין בקודש ואין מורידין.

ויש להבין, מדוע הגמרא מאריכה בביאור שיטת בית שמאי שאין הלכה כמותם?

ובכן, בספר שפתי צדיק עמד על כך, וביאר, שאמנם להלכה נפסק בבית הלל, אך מכל מקום שיטת בית שמאי אינה דחויה מכל וכל, ופעמים שיש לנהוג כשיטתם ולא כשיטת בית הלל, וזאת באופן שאין אפשרות לקיים את ה'מעלין בקודש'. ולמשל, יהודי גוסס, שנראה כי נותרו לו שעות ספורות לחיות, ואין כל סיכוי שיחיה יום נוסף. ועתה, בליל ראשון של חנוכה, אם ידליק נר אחד בלבד, כפי הנהוג, הרי שלא יקיים את ה'מעלין בקודש', משום שככל הנראה לא יזכה להדליק למחרת. ולכן מחדש השפתי צדק, יש לומר לאיש להדליק 8 נרות, כדי שעל כל פנים ירוויח את קיום טעם של בית שמאי (כנגד פרי החג).

שאלה מהקהל: גם עפ"י השיטה הזאת, מעכשיו הוא יפחית, אם יחיה עוד יום.

תשובת מרן שליט"א: הוא ממשיך שם בעלון ועונה על מה שאתה אומר, מה יהיה אם לבסוף הוא יחיה, הרופאים אמרו שלא יחיה אבל הם טעו, ובמציאות הוא המשיך לחיות.

הם מביאים בהמשך כך, ומוסיף השפתי צדיק, ואני מסופק, מה יהיה אם יזכה בחסדי השי"ת להישאר בחיים, כמה נרות ידליק ביום השני? האם ידליק 7, כדי להמשיך את קיום המצוה

ידידנו הרב אבישי טביב הי"ו הראה לי דבר מעניין, שנדפס בעלון 'אסדר לסעודתא' שיצ"ל כעת, הם מביאים שם חידה, איך תהיה אפשרות שאדם ידליק בכל יום משמנת ימי חנוכה שמונה נרות בכל יום?

ברגע הראשון אפשר היה להגיד, כי לפי דעת הרמב"ם הדבר יכול להיות, אם יש לאותו אדם שמונה בני בית, הרי לדעת הרמב"ם מדליק בכל יום שמונה. הרמב"ם סובר שמדליקים המהדרין בכל יום כמספר בני הבית. אולם שיטת הרמב"ם לא נתקבלה להלכה ולמעשה, ואין נוהגים כך. בכל אופן, לגבי אדם כזה, שייך שיהיה מצב כזה.

אולם אנחנו מדברים גם על אדם רגיל, שאין לו שמונה בני בית, כיצד יכול להיות שהוא ידליק בכל יום שמונה נרות? אפי' לדברי הרמב"ם.

שאלה מהקהל: אולי אם אינו יודע באיזה יום הוא נמצא?

תשובת מרן שליט"א: הוא יודע באיזה יום הוא נמצא, ואעפ"כ הוא מדליק שמונה.

תשמעו מה הוא עונה. אם רח"ל אדם חולה נמצא במצב חמור, ורופאים מומחים אומרים לו כי נשאר לו לחיות רק כמה שעות, ממחר הוא כבר לא ידליק יותר, מחר הוא כבר יהיה בעולמות העליונים, יש לו רק את היום בכדי להדליק, כך אומרים המומחים. א"כ במצב הזה, תעשה כדעת בית שמאי, תדליק שמונה, כיון שאת דעת ב"ה אתה בלא"ה לא יכול לקיים, תעשה כדעת בית שמאי.

והראיה שלו לכך, היא ממה שהגמ' דנה בטעם של בית שמאי, הגמ' מביאה שני זקנים היו בצידון וכו' אחד עשה כדעת ב"ש כנגד פרי החג, משמע מכך שסברת בית שמאי לא נשללה לגמרי. א"כ באופן הזה, תעשה כדעת בית שמאי, כיון שאינך יכול לעשות כב"ה.

אליבא דבית שמאי, או שמא נאמר לו לחזור לשיטת ב"ה, וידליק 2 ככל אדם.

ונראה, מחדש השפתי צדיק, שידליק כל יום 8 נרות, ויקויים בזה על כל פנים זאין מורדין'.

כך הוא מחדש, שצריך להדליק שמונה, כיון ש'זאין מורדין', כעת אי אפשר להוריד. לכן, בכל יום הוא מדליק שמונה. ואם יחיה עוד יום, גם בו ידליק שמונה. ואם חי עד היום האחרון של חנוכה, גם בו ידליק שמונה.

הערה מהקהל: מה שהוא אומר, זה לא כפי אף מאן דאמר.

תשובת מרן שליט"א: נכון, אבל זה 'שפתי צדיק', כך יצא מפי הצדיק, זהו החשבון שהוא עשה. נכון שזה לא כדעת אף אחד, אבל זאת הלכה מיוחדת לאדם הזה, זהו מקרה משונה במיוחד.

אבל אולי אתם תעזרו לי להבין את דבריו, כיון שלא ירדתי לסוף דעתו. האמת היא, שאני אפילו לא מתחיל להבין את המהלך שלו. לדבריו, אדם זה אינו יכול לעשות כדעת ב"ה, כיון שאם ידליק היום אחד, הרי למחרת כבר לא יהיה לו שנים, לכן הוא אינו יכול לקיים מעלין בקודש. אבל קשה, כי גם לפי ב"ש הוא אינו יכול לקיים? הרי אתה אומר, שאותו אדם יחיה רק יום אחד. א"כ לפי דעת ב"ש שממעטים, הרי הוא אינו ממעט. הוא לא קיים, לא את ב"ש ולא את ב"ה, לפי המהלך הזה. א"כ, תשאיר שידליק כדעת ב"ה, כי גם את ב"ש הוא לא מקיים, שהרי הוא לא אמור לחיות מחר, לפי דברי המומחים. אם יגידו לו שהוא יחיה יומיים, אזי בסדר, שידליק שמונה ולמחרת שבע. אבל להדליק היום שמונה מבלי שיבוא לידי ביטוי שהוא ממעט כנגד פרי החג, זה כלום. הרי אמרנו שישנו עניין של למעט כנגד פרי החג, להראות שהגויים יתמעטו וילכו.

דבריו פלא בעיני. המהלך שלו אינו מובן.

הם כותבים שם בסוף העלון, כי השו"ת מלוקטות מחידותיו של הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א ודפח"ת, בספר ופריו מתוק להרב ארז חזני שליט"א. לא הישגתי את הספר בכדי לראות מה בדיוק כתוב שם. [אמרו לי שזה נמצא ג"כ בספרו 'זהערב נא' חלק ג']. אבל חיפשתי ומצאתי את הספר שפתי צדיק בעצמו, בכדי לראות מה כתוב שם במדויק במקור, ואכן הוא כותב כך, ועדיין לא נתיישבה דעתי.

חשבתי אולי לתרץ משהו, אבל אדרבה, לשונו אינו מראה זאת.

הוא כותב [אות מ"ב] כך, מאריכות הגמרא בטעם ב"ש, משמע שאם אין אפשרות כב"ה, שאין לו רק יום ראשון, כגון שהמומחין מייאשים שלא יחיה יותר, ידליק שמונה.

והוא מוסיף עוד דוגמא, וכן ההולך בשיירא, ויודע שלא יוכל להדליק רק יום אחד, ידליק ח'.

אם האדם יודע שהוא אמור לצאת למסע, משהו שהוא חייב לצאת, ויש לו רק יום אחד להדליק, הוא לא יכול להדליק יותר. הוא מדבר על מצב מסויים, אבל למעשה זאת נפק"מ למה שמבואר בספרי פוסקי זמנינו, לגבי אדם שנמצא בחנוכה למשל ברכבת, כל הלילה הוא יהיה בתוך הרכבת, לא יהיה לו זמן להדליק עד הבוקר. וכן אם הוא נמצא במטוס, או במדבר, מה יעשה? לאותו אדם, אין בית. אולי עלולים להבין, שאם אין לך בית, אין מה להדליק. אבל המדובר כשאין גם מי שידליק עליו בתוך הבית, והוא בעצמו לא נמצא בתוך בית, אלא באוירון. מסבירים המפרשים, כי נ"ח זה אינו דין בחפצא, זה לא שהבית חייב, אלא זה דין בגברא. זה לא שהבית חייב בהדלקת נ"ח, אלא אתה הוא שחייב. אם אין לך בית,

כן בנר חנוכה, להזכיר הנס שהשפיל טמאים וזדים. דהיינו, הקשר בין פרי החג לנר חנוכה הוא, שהקב"ה השפיל טמאים וזדים. היונים היו גבוהים, והקב"ה השפיל אותם לאט לאט. הלכו ופחתו. זהו הטעם של ב"ש. ומה שעושים עבור נ"ת, טוב להיות מעלין בקודש.

ממילא, בנ"ד אם יש לחולה רק יום אחד, אינני מבין כיצד הוא מקיים את דעת בית שמאי. צריך עיון גדול.

שאלה מהקהל: אולי כוונתו לומר, כי לב"ה, השיא הוא ביום השמיני, ולב"ש השיא הוא ביום הראשון.

תשובת מרן שליט"א: יפה. טוב שהזכרת לי זאת. זהו מה שרציתי לומר, כי הייתי יכול ליישב את המהלך, אבל זה לא מיישב אותו.

דהיינו, אפשר להבין שבעצם אם חנוכה לא היה שמונה ימים אלא רק יום אחד, היינו מדליקים שמונה נרות, כי הכי הרבה מדליקים שמונה, השיא של ההדלקה זה שמונה נרות, זה הכי הרבה. א"כ כיון שאותו אדם אמור לנפוח את נשמתו למחרת, לכן שיעשה את הכי הרבה, דהיינו שמונה נרות. אם הוא היה אומר כך, זה היה טוב. כלומר, תדליק את הכי הרבה, למה להדליק קצת, מדוע להדליק נר אחד, תדליק את הכי הרבה שזה שמונה, ובכך תקיים את המצוה.

אבל הדבר הרי אינו קשור לבית שמאי. הוא כותב, 'כי טעם זה יוכל לקיים וכו'. לדבריו, בכך אני קיים את הטעם של ב"ש. דבר זה אינו מובן. אבל אפשר לקיים את ההלכה שלו בסתם, מסברא צדדית.

גם דבר זה אינו ברור, האם כך היא ההלכה למעשה, אבל אפשר עכ"פ להבין זאת, בכדי שיעשה את המצוה בצורה הכי מהודרת שהוא יכול, את האפשרות הגדולה ביותר, כי כיון

אם אתה גר באוהל, או נמצא במדבר, אתה ג"כ חייב להדליק. החובה היא עליך. ולכן, אם ישנה אפשרות להדליק, אפילו אם הוא נמצא במטוס – אולי לא מרשים שם להדליק, אבל אם ישנה אפשרות שלא יתפסו אותו – הוא יכול להדליק במשך חצי שעה, ואם זה ספק אז שידליק בלי ברכה. הוא חייב להדליק.

בכל אופן, בשפתי צדיק מדבר על מצב שלא שייך שהוא ימשיך וידליק.

והוא כותב את הסיבה לכך, כי טעם זה יוכל לקיים. מה פירוש הדברים? וכי הוא יכול לקיים את ב"ש? הרי אינו יכול לקיים גם אותם?

ובהמשך הוא כותב, ואני מסופק אם למחר יחיה, אם ידליק זו, שיעשה כל דברי ב"ש, או יחזור לדברי ב"ה. ונראה שידליק כל יום ח', ויקיים עכ"פ ואין מורידין.

הוא בעצמו מסביר לפני כן [אות מ"א] בצורה עמוקה את המחלוקת, ב"ש סברי יום ראשון מדליק ח' כנגד פרי החג. מה הרעיון בזה? משמע, טובה שאנו עושים לאחרים, נעשה בתחילה בכח כל האפשרות. אנחנו עושים זאת בשביל אומות העולם, הרי כתוב שאם אוה"ע היו יודעים מה הם מאבדים, מה איבדו בזה שהחריבו את ביהמ"ק, שהרי בעצם זה היה טוב להם, כיון שהיינו מקריבים קרבנות לזכותם. וכאשר עושים טובה להם, בהתחלה עושים הרבה.

זהו כפי שכתוב במדרש רבי תנחומא [הובא ברש"י – במדבר כ"ט, ל"ו – סוף ד"ה פר אחד איל אחד] למדה תורה דרך ארץ, שמי שיש לו אכסנאי, יום ראשון מאכילו פטומות, למחר מאכילו דגים, למחר מאכילו בשר בהמה, למחר מאכילו קטניות, למחר מאכילו ירק. לאט לאט בכל פעם בעה"ב מוריד לו, עד שמאכילו קטניות. פוחת והולך, כפרי החג. בהתחלה, נותנים הרבה.

שהוא לא יספיק כנראה להגיע אל היום האחרון, כנראה יש לו רק את היום, לכן שידליק שמונה. אבל אם כן הלשון בדבריו אינה מדויקת ולא מתאימה לכך.

תשובה לשאלה הב' מהשיעור שעבר לגבי אדם שהחזיק בידו נר דלוק להדליק בו את נרות חנוכה, ובאמצע שאומר 'לשם יחוד' או הברכות, נדלק בטעות הנר חנוכה מהנר הדלוק בידו, מה יעשה כעת?

לגבי השאלה הנוספת שהבאנו בשיעור הקודם, לגבי אדם שהחזיק בידו נר דלוק להדליק בו את נרות חנוכה, ובאמצע שאומר 'לשם יחוד' או הברכות, נדלק בטעות הנר חנוכה מהנר הדלוק בידו, מה יעשה כעת?

על שאלה זאת אפשר לדבר לכה"פ שעה ויותר, כי הדבר חובק זרועות עולם, ישנם פרטים רבים היכולים להיות נפק"מ בעניין זה, אבל מקוצר הזמן נאמר רק את הנקודות העיקריות, וממילא לפרטים יהיו תוצאות מכך. הם פירות הנושרים מאליהם.

למעשה, צריכים לחלק בעניין זה, בין הלילה הראשון, לבין שאר הלילות. אם המדובר בלילה הראשון, אם לפני שהוא בדרך נדלק לו הנ"ח בלי כוונה, השאלה יותר גדולה. אולם אם המדובר בשאר הלילות, אין לו כ"כ בעיה, כיון שמבואר באחרונים שגם אם האדם לא בדרך לפני הדלקת הנר הראשון, הוא יכול לברך כל זמן שיש לו את נרות ההידור. הדבר ידוע בשם הגאון רבי עקיבא איגר, והאחרונים מסכימים לכך, וכן פסקו גם המשנ"ב וגם הכה"ח. ממילא אין בעיה בעצם, כי תברך על נרות ההידור. ברם כאשר הדבר קרה לו בלילה הראשון, ישנה יותר שאלה.

הדבר תלוי בסוגיא האם 'מצות צריכות כוונה' או שלא, אמנם קיי"ל שמצות צריכות כוונה, אבל אנו חוששים גם למד"א שאינן צריכות כוונה, ובפרט שבנ"ד המדובר במצוה דרבנן, כי

הרב"ז אומר [בתשו', מובא במשנ"ב סי' ס'] שבמצות דרבנן לכו"ע מצות אינן צריכות כוונה.

הרב משה שליט"א: הוא יכול לכבות את הנר, ולהדליקו מחדש.

תשובת מרן שליט"א: הלא הדין הוא, 'כבתה אין זקוק לה', ומבואר בפרי מגדים באשל אברהם [סימן תרע"ג ס"ק י"ב] כי המדובר גם אם האדם כיבה במזיד את הנ"ח. דהיינו, לא רק כאשר 'כבתה' מעצמה, כגון ע"י הרוח או כאשר הוא התעסק עם הנר וכבה, שהדין הוא 'אין זקוק לה', אלא אפילו אם הוא כיבה במזיד, גם במקרה זה הוא יצא ידי חובה מעיקר הדין. אם הוא רוצה, הוא יכול להדליק אבל בלי ברכה.

בספרים רבים דנו עוד על נושא זה, ואכמ"ל. עכ"פ ברגע אחד שדלק, כבר קיים את המצוה.

שאלה מהקהל: הוא בגדר 'מתעסק'.

תשובת מרן שליט"א: הדבר לא גרע מאדם שבא עם הלולב לביהכ"נ, שהוא כבר יצא ידי חובת הגבהה. או כפי שמובא בפוסקים לגבי ספירת העומר, אם שאל אותו חבירו כמה היום בעומר, והוא אמר לו. בודאי שהוא לא נתכוון לספור את העומר, אבל הוא אמר לו את מספר היום, כגון האידנא תלתא יומי בעומרא. הוא חושב לברך אח"כ, הוא לא התכוון לצאת בזה יד"ח. הדבר אינו נחשב כוונה הפוכה.

המשנ"ב דן [בסימן רע"א ס"ק ב'] לגבי קידוש, האם אפשר לצאת יד"ח קידוש ע"י קטן. שהרי הגדול חייב בקידוש מן התורה, כדכתיב [שמות כ', ז'] זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ, אחז"ל [פסחים דף ק"ו ע"א] זכרהו על היין בכניסתו, ואילו הקטן חייב רק מדרבנן. אבל כותב המג"א, כי מכיון שבקידוש שאומרים בתפילה כבר יוצאים ידי חובה, ממילא גם הגדול חייב בקידוש רק

דאורייתא, משיצא עתה, ויהיה בלא כוס ושלא במקום סעודה, ועוד כמה טעמים אחרים שיש לפקפק בזה, וכמו שביארתי בבה"ל. ע"כ יש למנוע מלצאת ידי קידוש ע"י קטן. זהו החשבון שהמשנ"ב עושה. משמע מדבריו, שזה לא גדר של כוונה הפוכה.

בכל אופן, עצם הדבר שנדלק הנ"ח, לכאורה הוא כבר קיים בכך את המצוה. ואם הוא באמצע הברכה, כשכבר התחיל את הברכה, אזי הדבר תלוי האם הוא יכול לסיים ברוך אתה ה' למדני חוקיך, או אם הוא נמצא במלה 'אלהי' הוא יכול לסיים 'ישראל אבינו, מן העולם ועד העולם', שזה פסוק, ואזי נחא [ע"י שלחן ערוך המקוצר סי' ו' סעיף ז']. אבל אם הוא כבר גמר את הברכה, באופן שאין לו אפשרות של תיקון, אזי יש לדון כדת מה לעשות. ברם יכול להיות, שהוא יכול לגמור את הברכה. ראשית, כיון שהוא כבר התחיל. כי מה נפשך, כבר נזכרת באמצע, שזה ח"ו ברכה לבטלה. אם אכן זאת ברכה לבטלה. א"כ לא יעזור שכעת תפסיק, אלא תגמור את הברכה, כיון שבלא"ה כבר אמרת את שם השם.

שאלה מהקהל: ואז שיכבה וידליק שוב?

תשובת מרן שליט"א: אינני חושב שכדאי לכבות. שלא יכבה, אדרבה שישאיר זאת, כי הברכה חלה. בפרט שישנן דעות [בהלכות שחיטה סימן י"ט] לגבי הברכה על השחיטה, כי למרות שאנחנו פוסקים שתמיד הברכה היא 'עובר לעשייתך', אבל יש אומרים ששייך לברך גם סמוך לעשייתך, לאחר מעשה השחיטה, והפ"ח אומר כי גם לפי דעת הרמב"ם אם זה תוך כדי דיבור אזי זה עדיין שייך לברכה. מהרי"ץ זיע"א מביא את דבריו בספרו זבח תודה, שם בחלק יורה דעה. א"כ ראשית ישנם ראשונים האומרים שאפשר לברך גם לאחר קיום המצוה, למרות שזה בדיעבד, אבל בנ"ד יכול להיות שאם זה תוך כדי דיבור אז מותר לכולי עלמא.

מדרבנן, כיון שהוא כבר אמר זאת בתפילה. והמשנ"ב אומר על כך, שהדבר אינו פשוט, ולכן אל תצא יד"ח קידוש ע"י קטן, כי אף אחד לא מתכוון לצאת יד"ח בקידוש שבתפילה. נכון שיוצאים ידי חובה, אבל כיון שלא חושבים על כך, לכן לא יוצאים יד"ח. א"כ משמע, שאפי' שחוששים שמצות אין צריכות כוונה, אבל זה נחשב כביכול כוונה הפוכה. זה לא בדיוק 'כוונה הפוכה', אבל האנשים לא מתייחסים לזה כאל קידוש. אולי תהיה נפק"מ בכך ללמדנים, או לתלמידי חכמים, אבל משמע מדבריו שכך הוא לכולם.

שאלה מהקהל: זהו כפי שאדם לא טהור אשר נפלו עליו מים, שהוא נהיה טהור?

תשובת מרן שליט"א: שם הדין כך, כיון שהטבילה אינה צריכה כוונה.

כותב המשנ"ב שם כך, כתב הרמב"ם פכ"ט מהלכות שבת, מ"ע מן התורה לקדש את יום השבת בדברים, שנאמר זכור את יום השבת לקדשו, כלומר זכרוהו זכירת שבת וקידוש וכו', ומדברי סופרים שתהא זכירה זו על כוס של יין. וכ"כ התוספות [בסוכה דף ל"ח ובנזיר דף ד'], דעל היין הוא רק מדרבנן. וכתב המג"א, דלפ"ז מדאורייתא בקידוש שאומר בתפילה סגי, דקרא כתיב זכור את יום השבת, והרי זכר אותו, וקידוש במקום סעודה מדרבנן, כמש"כ הב"י בסימן רס"ט. והביא המג"א ראיה לזה מן הגמרא, דיוצא מה"ת בתפילה. ע"כ אם ספק לו אם קידש או לא, א"צ לחזור ולקדש, דספיקא דרבנן לקולא [פמ"ג]. גם דקטן שהגיע לחינוך יכול להוציא לפ"ז אפילו לגדול בקידוש, אם הגדול התפלל כבר.

ואולם יש לפקפק בזה הרבה, דהא קי"ל לעיל בסימן ס' ס"ד, דמצות צריכות כוונה לצאת בעשיית המצוה, ומסתמא אין מדרך העולם לכיון לצאת את המ"ע דזכור בתפילה, כיון שיש לו יין או פת ויכול לקדש עליהן אח"כ בברכה כד"ן. וטוב יותר שיצא אז המ"ע

הערה מהקהל: כך הוא גם לגבי נר שבת, אם האשה כבר הדליקה ועדיין לא בירכה.

תשובת מרן שליט"א: נכון, כיון שכל זמן שהנר דולק, המצווה עדיין קיימת, אבל הדבר תלוי, האם 'אשו משום חיצוי' או שלא.

תשובה לשאלה הד' מהשיעור שעבר לגבי דעת מהרש"ל שבנוסח 'הנרות הללו' ישנן ל"ו תיבות, כיצד הדבר מסתדר בנוסח שלנו אשר יש בו מ"ו תיבות.

לגבי השאלה הרביעית בעניין נוסח 'הנרות הללו', היה צריך להרחיב עליו, אבל כיון שהזמן קצר והמלאכה מרובה, נאמר לפחות את תמצית העניין, את מה שחדש בנושא זה.

מהרש"ל אומר, שבנוסח הנרות הללו ישנן ל"ו תיבות, ושזהו הפירוש 'הנרות הללו', 'לוי' היינו שלושים ושש. ולכן, לא לשנות מהנוסח, לא להוסיף ולא לגרוע.

שאל בני הרב שאול יצ"ו, כי בנוסח שלנו התימנים יש יותר תיבות, מ"ו תיבות. לא ל"ו, אלא מ"ו.

האמת היא, שכתוב בספר כנסת הגדולה [סי' תרע"ז], כי החשבון הוא מ"ד תיבות, ללא המלים 'הנרות הללו'. וסימנך, נחמד למראה. 'נחמד' היינו, נ"ח – נר חנוכה, מד – מ"ד תיבות. ממילא אפשר להמשיך, 'למראה' – לראותן בלבד.

ברם חושבני, כי לפי הנוסח שלנו שיש בו מ"ו תיבות, הדבר ג"כ טוב מאד, כיון של"ו נרות יש בחנוכה, ועוד שמונה שמשים, והמלים 'הנרות הללו' כתוב שאינן בחשבון, גם לפי מהרש"ל, א"כ יוצא בסה"כ מ"ו.

כתוב בספר קב הישר [בסוף פרק צ"ו], כי בשמשים ישנה קדושה יותר מן הנרות יעו"ש.

הדבר תמוה מאד בעיני. שהשמשים יהיו יותר מנר חנוכה? הדבר פלא, כיצד יכול להיות שהם יותר? איך הטפל נהיה עיקר? אבל כך הוא אומר.

בספר יסוד יוסף, שהיה רבו, כתוב שיש בשמשים 'קדושה גדולה', אבל לא שהם יותר מן הנרות. אינני מבין ולא יודע, כיצד הדבר התהפך? איך יכול להיות דבר כזה? פליאה דעת ממני.

בכל אופן, יש בשמשים קדושה, א"כ אפשר לצרף אותם לחשבון.

בספר שער הכולל, התפלא על דברי מהרש"ל. הוא אומר, כי לא מובן החשבון, שזה ל"ו תיבות ללא המלים 'הנרות הללו'. מדוע אינך מחשיב את המלים 'הנרות הללו'? לכאורה תחליט, או שתעשה לפי כל הנוסח, או שלא. למה אתה מוריד שתי מלים, הנרות הללו?

כך הוא כותב, ומ"ש הרש"ל, לבד הנרות הללו, אין כוונתו לשלול רק השתי תיבות הנרות הללו, כי זהו מילתא בלא טעמא, ולמה יגרעו השתי תיבות הללו.

אבל אדרבה, זוהי מילתא בטעמא. הדבר אינו סתם, אמנם מהרש"ל קיצר בדבריו, אבל ממש כתוב כאן דבר גדול מאד.

לגבי המלים 'הנרות הללו', בתורה כתובה המלה 'הנרות' בלי וא"ו, כמ"ש [במדבר ח', ב'] בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת הַנֵּרוֹת. א"כ המלים 'הנרות הללו' הן שמונה אותיות. ממילא, 'דבר גדול דיבר הנביא'. 'הנרות הללו', דהיינו השמונה האלה, הן שלושים ושש. ל"ו. כאשר תעשה, אחד, ועוד שנים, ועוד שלוש וכו', עד שמונה, תצרף את כל הנרות שמדליקים בשמונת ימי חנוכה, ביחד זה שלושים ושש. הדבר הפלא ופלא. זאת היא כוונתו. אין מקום לשאול למה יגרעו, אדרבה זה מה שצריך להיות.

חותמת וחתימה בכתב ידו. [המכתב במלואו, מצורף בסוף החוברת]. מובן שהמכתב הקודם מישהו המציא, כביכול הוא שלח אותו.

כעת יש לנו מכתב רשמי ממנו, ערוך ומסודר היטב, ובתוך מעטפה רשמית שלו מהרבנות אשדוד, וע"ג המעטפה, לכבוד וכו' כמהר"ר יצחק רצאבי שליט"א.

הוא כותב [כסלו התש"פ], 'גילוי דעת'. תשמעו דבר מרעיש. אין פנאי לקרוא כעת את כולו, לכן אביא בפניכם רק את העיקר.

מזה כמה שנים רבים שואלים אותי פעם אחר פעם, מהו פשר שתיקתי בכל הנוגע לציון הצדיקים אשר זכיתי בסייעתא דשמיא לטמון בעיר קרית מלאכי. ורבים מאד מבקשים לדעת מי הם הצדיקים הטמונים שם (מלבד אלה שפירסמתי שם).

לאחרונה נפוצה שמועה בקרב בני העדה התימנית, כי הצדיק הקדוש ר' שלום שבזי זיע"א בין הטמונים שם (בקרית מלאכי), ורבים מהם ידרשוני לדעת האם נכונה השמועה. צר לי שנקלעתי שלא בטובתי, למאבק שעלול חלילה לפגוע בכבוד הצדיקים ע"ה.

ובכן, מעולם לא הוצאתי מפי דבר כזה, ואף לא רמזתי על כך. והנה אף שאין בדעתי לפרסם מי הם שאר הצדיקים הטמונים שם, מטעמים שאבאר להלן.

הוא מסביר זאת בהמשך, בכדי שלא יהיו הילולות המוניות, סעודות בתערוכת בחוסר צניעות, שותים משתכרים ומזמרים, כי לא יכבדו את המקום, וגם שישנה קנאה של צרי עין, אשר בעוה"ר מקנאים, שמעתי כבר את הטענה הזאת, כביכול מי נתן לך רשות להעלות, ולמה לא הדעת לנו, כך טוענים צאצאי אותם הצדיקים, לכן לבינתיים הוא לא מעוניין לומר מי הם, עד אחרי מאה ועשרים.

זהו דבר אחד.

ויכול להיות שישנה סיבה נוספת, לא לחשב את המלים 'הנרות הללו', כיון שהן כתובות פעמיים, שהרי אח"כ כתוב 'הנרות הללו קודש הם'. א"כ זה מיותר.

הרי חז"ל אומרים [בראשית רבה מ"ד י"ט] לגבי השבעים ושנים שמות, שישנם בפסוק [דברים ד', ל"ד] או הַנֶּסֶף אֱלֹהִים לָבֹא לְקַחַת לֹא גוֹי מִקֶּרֶב גּוֹי וְגו'. ואם יאמר לך אדם, שבעים וחמשה הם. אמור לו, צא מהם 'גוי' שני, שאינו מן המנין. דהיינו, כיון שזאת מלה חוזרת, 'גוי מקרב גוי', לכן היא אינה בחשבון. ה"ה בנדון דידן, התיבות 'הנרות הללו', הן אינן בחשבון.

אלו שני דרכים, בכדי ליישב זאת. וברוך המאיר עינינו במאור תורתו.

סיום בירור עניין מקום קבורתו של מהר"ש וגילוי דעת מהרה"ג חיים פינטו שליט"א כי מהר"ש שבזי זיע"א אינו קבור בקרית מלאכי.

דיברנו בשיעורים האחרונים לגבי הנושא של קבר רבינו שלום שבזי זיע"א, בעניין ציון קדשו, ובזכות פירסום הדברים, חושבני כי כבר היגענו לכך שהפרשה תסתיים בכי טוב, ושהדברים יהיו ברורים בעזרתו יתברך.

הבאתי בשיעור הקודם איזה מכתב שהעבירו אלי בשם הרה"ג חיים פינטו שליט"א, אבל כנראה שהמכתב הזה הוא מזויף. למישהו היה עניין להמציא דברים. גם הסגנון בלא"ה היה חשוד בעיני, כיון שהוא מעורפל ומוזר, כפי שכבר נדפס בחוברת שערי יצחק. אבל בעיקבות זה, הרב חיים פינטו בכבודו ובעצמו מצא צורך לשלוח מכתב נוסף. במכתב הקודם, הוא לא חתם, גם דבר זה היה משונה בעיני, מדוע אינו חותם וכו', אמרתי לעצמי אולי מפני שהוא חושש ואינו רוצה, אבל הפעם הוא שלח מכתב כתוב וחתום 'בחתימו של כהן גדול', עם

זאת אוכל לומר בבהירות, כי מתוך אותו ארגון יהודי שפעל להצלת קברות הצדיקים בארצות הפזורה בשנות הששים של המאה הקודמת, נותרתי רק אני לבדי, ובהיות שהייתי אז נער צעיר לימים, ושימשתי רק כמוליך ומביא, אינני יכול להעיד ולספר על כל מה שנעשה, אלא רק את הידוע לי.

הוא לא היה ממש בתוך העניינים, לכן הוא יכול להגיד רק מה שידוע לו.

ומה שידוע לי הוא, שעצמותיהם של צדיקים רבים שהיה חשש גדול מאד לשלימות קברם, הועברו בחשאי למנוחה במרוקו, באישור ממשלת מרוקו. צדיקים מכמה מקומות בעולם, כאשר פחדו שאולי יזלזלו, למשל הקבר של מהר"ר חיים ויטאל בדמשק, היום בעוה"ר ישנן שם מלחמות קשות, כל האיזור של בית הקברות שם עם הפצצות וכו'. מי יודע, צריך נס גלוי בכדי שישמר הקבר. זאת אני מוסיף. הוא לא כתב במכתב זה.

והוא ממשיך וכותב, וכיום ידוע שהחשש היה מוצדק וודאי, היות ובתי עלמין אלו נכחדו. ואני עצמי העברתי עצמותיהם של עשרות צדיקים, כפי שסיפרתי כבר פעמים רבות, אמנם חלקם לא ידוע לי מי הם היו. הוא התעסק בעניין זה, אבל על חלקם הוא לא ידע בעצמו מי הם, כי הוא פעל בשליחות הארגון שהם ידעו.

כעת תשמעו את החשוב עבורנו, ועל עצמות צדיקים שהועברו מתימן, גם כן לא ידוע לי. אך ידוע לי כשמש בצהרים, כי בתקופת המהפכה בתימן, הועבר הקדוש רבי שלום שבזי זיע"א למרוקו, ע"י שליחים מסויימים שהכרתי בזמנו. את הדברים אני כותב באחריות מלאה. ומי שטוען אחרת, האחריות עליו.

סברתי כי איש בשורה טובה אנוכי, לעדה הקדושה ולכלל הציבור, שאכן עצמותיו של אותו צדיק לא נכחדו חלילה.

אך לצערי הרב אני מבין כמה טובה היא השתיקה. דהיינו, מהדבר הזה יצא רק נזק. הבינו שגם את מהר"ש שבזי העבירו לקרית מלאכי. עדיף שלא יגיד כלום, ובוזה לא יצרפו עניינים, וידיבוקו דברים לא נכונים. חכם תימני אחד מאלעד, פרסם ברבים בכתב שידו של הר"ח פינטו היתה בהעלאת עצמותיו תחילה למרוקו, וסופו לארץ ישראל, לקרית מלאכי, בחדר הקטן שבאהל הצדיקים אשר בבית העלמין שם.

עכשיו מתברר שהסוף, אינו אלא חלום. חלמא טבא חזית. הסוף לא היה ולא נברא. הוא נשאר במרוקו, גם לדברי הרח"פ.

בקיצור, מובן כי בקרית מלאכי, הוא לא נמצא. אם כבר, הוא במרוקו.

כעת נצרף לכך את מה שהרב פאיז גראדי יצ"ו אומר, שלא היו יודעים את מקום קברו של הרש"ש, א"כ בסדר, העבירו למרוקו עצמות, ולא יודעים של מי. בכל אופן, גם לפי דבריהם, העבירו את עצמותיו למרוקו. בקרית מלאכי, הוא לא נמצא. ואם הוא נמצא, הוא במרוקו. ומי יודע, אם זה הוא, או עצמות של מישהו אחר, כפי שאומר הרב פאיז גראדי, שהיתה הטעייה וכו', כפי שהבאנו בשיעור הקודם.

היה אצלי השבוע ידידנו הרב אבישלום נר"ו בנו של הרה"ג אברהם שמן שליט"א אשר רצה והתכונן לארגן שם הילולא, ב"י שבט שנה זו. וכאשר הראתי לו את המכתב הוא הרים ידים, והסיפור נגמר. אין כלום.

ראיתי אחר כך בקונטרס בשם 'בית צדיקים יעמוד' (חוברת ה', אשדוד התשס"ז), ישנו שם מאמר שלו, של הר"ח פינטו, והוא כותב כך, הנני העני זכיתי לפני כעשרים שנה להעלות עצמותיהם של ארבעה צדיקים ממשפחתי, ולטומנם בארץ הקודש בעיר קרית מלאכי. שנים מהם, הלא הם רבינו הקדוש ר' שלמה

לסיום, יש בפנינו את הספר שו"ת שבט כהונה, אשר זכה ידידנו הרה"ג איתמר בן הרב שלום אפרים הכהן שליט"א להוציאו לאור בזמן האחרון.

כידוע הוא אחד מהת"ח החשובים בעדה שלנו, אמנם הוא צנוע ועניו, גם אוהב שלום ורודף שלום, פתלמידיו של אהרן, הוא מתלמידי מארי חיים כסאר זצ"ל, בקי ורגיל בכל ספרי חכמי תימן, ק"ו בספרי גאון עוזנו מהרי"ץ זיע"א, ובתולדות חכמי תימן, למדן ומעמיק, קולע אל השערה.

בספר הזה, ישנן שלושים וחמש תשובות, כל אחד יכול לראות בעצמו. הרב ניר טירי הי"ו מפיץ את הספר הזה [במכון פעולת צדיק], אפשר להשיג אותו דרכו.

ומתוכם אציין משהו מיוחד, אני מחזיק לו טובה מיוחדת על כך, שהחזיר לנו אבידה, הוא כותב בסימן ל"ה חידוש גדול, לגבי הספר שאלות ותשובות לרבי יהושע הנגיד, דור חמישי להרמב"ם. הדפיסו אותו לפני מספר שנים, זהו ספר מופץ ומוכר קצת בעולם התורה, היו גם מהדורות קודמות אבל המהדורא הידועה והמפורסמת סידרה וריכזה את הכל, והרב איתמר שליט"א ישב לברר זאת, ונתגלה חידוש גדול, כי לא כל התשובות הן של רבי יהושע הנגיד, אלא ישנן הרבה תשובות על ספר המצוות, שאלות שכביכול שאלו את רבי יהושע הנגיד.

הספר 'תשובות רבי יהושע הנגיד', אלו תשובות לשאלות שחכמי תימן שאלו אותו על הי"ד החזקה. מרן הבית יוסף מביא, תשובות של רבי יהושע הנגיד, ואלו שאלות שחכמי תימן שאלו אותו והוא ענה. אבל כעת זה נדפס בצורה מושלמת, ועם עוד הרבה שו"ת על ספר המצוות, והרב איתמר כהן בירר זאת, שהדבר טעות. אלו אינן תשובות של רבי יהושע הנגיד, אלא אחד מחכמי תימן חיבר את השאלות

פינשו זצוק"ל זיע"א, והצדיק הנזיר ר' אברהם מלכא זצוק"ל זיע"א. השנים האחרים, עדיין לא הגיעה העת לגלות שמם, מטעמים מובנים (בעיקר מפני יצר הקנאה המשתולל ברחובותינו ומפיל חללים רבים קטנים וגדולים, ובאמת מן הצורך היה להרחיב בנושא כאוב זה, ועוד חזון למועד).

אך מן האמת שגם בזה יש תועלת לציבור, כי כבר כתב רבינו חיים ויטאל בשער רוח הקודש [הקדמה ד' דף כ"ז.], זה לשונו, טוב ללכת על קברי צדיקים ולהתפלל עליהם. ואמנם הצדיקים אשר קברותיהם נעלמים מבני אדם, ואינם ידועים להם אלא לפרטים (פי' שרק יחידים יודעים מי הקבור שם) וכו', הנה התפילות שהאדם מתפלל עליהם הם יותר מתקבלות לפני הקב"ה ויותר נשמעות. עד כאן לשונו. זהו נושא נוסף.

אני מקוה שהדברים ברורים, ברוך ה' שהגיענו לידי הבנה מלאה, והתמונה מושלמת מכל הצדדים.

שאלה מהקהל: אבל הרב פאזי גראדי מדבר על שנות הששים, כשהוא בכלל עדיין לא היה, א"כ מהיכן הוא יודע?

[הערת העורך: הרב פאזי דיבר אתי השבוע בטלפון, כנראה הוא שמע את ההערה הזאת בשיעור, והוא אמר שזה מה שהרב פינשו חושב, ולכן הוא אמר חמישים שנה, כביכול בזמן שהטוען עליו עדיין לא נולד. אבל יש לו תשובות על זה, ובסוף השבוע הוא ישוחח שוב עם מרן שליט"א.]

דברי מרן שליט"א בשבח הספר שבט כהונה מאת הרה"ג איתמר כהן שליט"א שיצ"ל השבוע, ובירור כי התשובות המופיעות בספר 'תשובות רבי יהודה הנגיד' על ספר המצוות אינן תשובות שלו אלא של חכם תימני.

ותשובות הללו. גם את השאלות, וגם את התשובות. זה אמנם ג"כ בסיגנון של שאלה ותשובה, אבל זה לא שייך לרבי יהושע הנגיד.

שאלה מהקהל: המדובר רק לגבי השו"ת על ספר המצוות?

תשובת מרן שליט"א: כן. רק על סהמ"צ. אבל לגבי החיבור, זה נכון ואמיתי. המוציא לאור קצת עירבב, ועשה כביכול שאלו גסדן תשובותיו על ספר המצוות.

תוספת בבירור שיטת הרמב"ם, האם המשיח יהיה מזרע שלמה בן דוד או מזרע אחיו נתן.

דרך אגב, דיברתי בשיעורים הקודמים בעניין מ"ש הרמב"ם, כי המשיח יהיה מזרע שלמה המלך, שהרמב"ם הדגיש זאת, שצריך להאמין לא רק במשיח בן דוד אלא שיהיה דוקא משלמה. ואמרנו שהרמב"ם הדגיש זאת לאפוקי נתן אחיו של שלמה וכו'. הרמב"ם עורר זאת בשלושה מקומות, באגרת תימן, ובפירוש המשניות, ובספר המצוות, אבל בחיבורו הוא לא כתב זאת כיון שהוא חזר בו.

בני הרב נסים יצ"ו העיר לי, כי מניין שבחיבורו משנה תורה הרמב"ם חוזר בו ממ"ש בספר המצוות? הרי ספר המצוות, הוא כעין פתיחה לספרו של הרמב"ם.

צריך להאריך על הנושא הזה, אבל כיון שנכנסתי כבר לזאת, אומר בקצרה, כי לגבי השאלות שבספר המצוות, כותבים ברמב"ם המבואר, ראוי לך לדעת כלל, כל מקום שיש חילוק בין ספר המצוות לבין החיבור, או בין פירוש המשנה לחיבור, יש להסתמך על מה שהוא אומר בחיבור, כי החיבור נתחבר אחרי ספר המצוות. הדבר כתוב כאן במפורש.

יתירה מכך, הרמב"ם כותב זאת בעצמו ובאחת מתשובותיו, ספר אחד יש לי שחיברתי קודם חיבור זה, וקראתי לו ספר המצוות.

כך גם בנו – רבי אברהם – כותב בתשובתו לרבי דניאל הבבלי, בספר המצוות, הוא כבר חזר בו בחיבור.

ספר המצוות, אינו נחשב לחלק מן החיבור ממש, אלא ישנם דברים שבספרו משנה תורה הרמב"ם חזר בו ממה שכתב בספר המצוות. א"כ זהו חיזוק למה שאמרנו, כי הרמב"ם בהלכות מלכים לא הזכיר את הנקודה הזאת, מה שהוא כתב והדגיש כל הזמן, שהמשיח יהיה 'מזרע שלמה', כיון שהוא חזר בו. משמע שהוא ראה לאחר מכן שישנם מקורות שיתכן אחרת, לכן הוא שתק. הוא לא אמר, לא כך ולא כך, לא ימינה ולא שמאלה, השאיר זאת כך. סתום וחתום.

ברוך ה', שנושא זה התברר והתחזק והתלבן.

השם ברוך הוא יזכנו תמיד לליבון ההלכה, לעמוד על בריים שלדברים בצורה המושלמת, ושנזכה לכוון לאמיתה של תורה, ושתהיה ההלכה כמותנו, אכ"ר.

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר, נערך והגה לפי הבנת העורך.

השיעור היה לנגד עיני מרן שליט"א קודם הוצאתו, הוסיף עניינים וציין מקורות, שיפר ותיקן דברים רבים, אולם מפאת העומס הרב המונח על כתפיו, נבצר ממנו לעבור הגהה מדוקדקת, להאיר ולהעיר בהרחבה כבשיעורים שעברו.

לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעיין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א. הערות ותיקונים יתקבלו ברצון.

פרטים בטלפון: 050-4140741.

והתורמים והמסייעים להפצת התורה ולזיכוי הרבים, ימלא המקום ב"ה כל משאלות ליבם לטובה. אכ"ר.



Rabbi Chaim Shimon Pinto
Chief Rabbi of Ashdod, Israel

הרבנות הראשית אשדוד

חיים שמעון פינטו
הרב הראשי לאשדוד

בס"ד, כסלו, תש"פ

גילוי דעת

מזה כמה שנים רבים שואלים אותי פעם אחר פעם, מהו פשר שתיקתי בכל הנוגע לציון הצדיקים אשר זכיתי בסייעתא דשמיא לטמון בעיר קרית מלאכי יע"א, ורבים מאד מבקשים לדעת מי הצדיקים הטמונים שם (מלבד אלה שפרסמתי שם). לאחרונה נפוצה שמועה בקרב בני העדה התימנית, כי הצדיק הקדוש ר' שלום שבזי זיע"א בין הטמונים שם, ורבים מהם ידרשו לדעת האם נכונה השמועה. צר לי שנקלעתי שלא בטובתי למאבק שעלול חלילה לפגוע בכבוד הצדיקים ע"ה.

ובכן, מעולם לא הוצאתי מפי דבר כזה, ואף לא רמזתי על כך, והנה אף שאין בדעתי לפרסם מי הם שאר הצדיקים הטמונים שם - מטעמים שאבאר להלן, זאת אוכל לומר בבהירות, כי מתוך אותו ארגון יהודי, שפעל להצלת קברות הצדיקים בארצות הפזורה בשנות הששים של המאה הקודמת, נותרתי רק אני לבדי, ובהיות שהייתי אז נער צעיר לימים, ושימשתי רק כמוליך ומביא, אינני יכול להעיד ולספר על כל מה שנעשה, אלא רק את הידוע לי. ומה שידוע לי הוא, שעצמותיהם של צדיקים רבים שהיה חשש גדול מאד לשלימות קברם, הועברו בחשאי למנוחה במרוקו, באישור ממשלת מרוקו, וכיום ידוע שהחשש היה מוצדק וודאי היות ובתי עלמין אלו נכחדו.

ואני עצמי העברתי עצמותיהם של עשרות צדיקים, כפי שספרתי כבר פעמים רבות, אמנם חלקם לא ידוע לי מי הם היו, ועל עצמות צדיקים שהועברו מתימן גם כן לא ידוע לי, אך ידוע לי כשמש בצהרים, כי בתקופת המהפכה בתימן, הועבר הקדוש רבי שלום שבזי זיע"א למרוקו, ע"י שליחים מסוימים שהכרתי בזמנו, את הדברים אני כותב באחריות מלאה, ומי שטוען אחרת, האחריות עליו. אינני רואה גילוי דרמטי בדברים אלו מאחר וכבר פרסמתי אותם בעבר בציבור ואולי הם לא נלקחו בתשומת הלב הראויה. סברתי כי איש בשורה טובה אנוכי, לעדה הקדושה ולכלל הציבור, שאכן עצמותיו של אותו צדיק לא נכחדו חלילה, אך לצערי הרב, אני מבין כמה טובה היא השתיקה, אך מתנחם אני במאמר חז"ל, כי אין אדם מזיז את אצבעו מלמטה עד שגזרים עליו מלמעלה.

ובאשר לציון הצדיקים בקרית מלאכי, לצערי, אינני יכול לפרסם שמות הצדיקים הטמונים שם, וטעמי:

א. חוששני שהמקום ייפך לאתר הילולות המוניות שאין לפי רוח הקדושה האופף את המקום.

ב. אינני רוצה לעורר קנאתם של צרי עין האורבים לפתחם של העושים לשם שמים. בנוסף, מטעמים אלו לעת עתה המקום סגור באופן כללי, פרט לימים קבועים, וכל החפצים לשפוך שיח במקום קדוש זה יכולים לעשות זאת. ואסיים בדברים שהזכרתי כבר בעבר, כי מן האמת שבהעלאתי זו יש גם תועלת לציבור, שכן כבר כתב רבנו חיים ויטאל זיע"א בשער רוח הקודש (הקדמה ד' דף כז.), זה לשונו: "טוב ללכת על קברי צדיקים ולהתפלל עליהם. ואמנם הצדיקים אשר קברותיהם נעלמים מבני אדם, ואינם ידועות להם אלא לפרטים (פי', שרק יחידים יודעים מי הקבור שם) וכו', הנה התפילות שהאדם מתפלל עליהם הם יותר מתקבלות לפני הקב"ה ויותר נשמעות", עד כאן לשון קדשו, והדברים מדברים בעד עצמם.



ע"ה

חיים שמעון בלאאמו"ר רמ"א זיע"א פינטו

ס"ט

רב הערים אשדוד וקרית מלאכי